

Als aanvulling op voorgaande foto kreeg ik van Willy van Zandwijk uit Tiel nog een foto, die dezelfde middag is gemaakt. De eerste foto is gemaakt door Van Kuilenburg die al de medewerkers en medewerksters op de foto wilde. Daarna verzocht hij een van de mannen om hem met het vrouwelijk schoon op de foto te zetten en zoon Jieles mocht er ook bij.

Gerrie, Willy en
Van Kuilenburg en zoon.

Dit gebeurde allemaal in de kersen bogerd aan de Schoutensteeg die eigendom was van de familie De Lint. J. van Kuilenburg kwam in 1938 op 24-jarige leeftijd vanuit zijn geboorteplaats Wadenoyen naar Herwijnen om bedrijfsleider (rentmeester) te worden op het bedrijf van de familie Kolff. Na het overlijden van Sophie Kolff in 1953 ging het bedrijf over naar de familie De Lint omdat de andere zuster van Sophie, namelijk Wilhelmina Martina Kolff gehuwd was met J.G. de Lint. Maar ook toen bleef Van Kuilenburg bedrijfsleider op het bedrijf.

In 1969 is J. van Kuilenburg op 55-jarige leeftijd overleden. Zijn zoon Jieles woont nu nog in het ouderlijk huis aan de Achterweg.

Tot zover deze aflevering van "een kiek van toen".

Jaap de Kock.

Voorwoord.

Hierbij alweer een nieuw verenigingsblad, nummer 20 in de rij. Laten we nog even terugblikken naar de zomeravondbijeenkomst in fort Vuren op 5 juni. Gezien de reacties na afloop hebben de meeste van onze leden genoten van deze avond. Velen hadden het fort nog nooit van binnen gezien en zullen zeker nog een keer teruggaan voor een rondleiding op hun gemak.

De beheerder van het fort Vuren zou graag in contact komen met mensen die er vroeger als bewaker of om een andere reden geweest zijn. Mogelijk heeft u nog verhalen over de historie van het fort, die wil de heer Ben Spee graag horen. Bel hem even en maak een afspraak voor een gesprek (tel: 0183-660950).

Dittie schreef in ons vorige blad over Jan van Zee, één van onze oudste en trouwe leden. Door ziekte was hij er niet bij in fort Vuren. Op 13 juni mocht hij zijn negentigste verjaardag vieren en tevens het 65-jarige huwelijksjubileum met zijn vrouw Artje. Helaas is Jan op 17 juni overleden, we zullen zijn verhalen missen.

We willen ook vooruitblikken op de komende ledenavond van 30 oktober. Hajo Kruijff, zoon van onze oude dokter Kruijff, zal een lezing houden over "Dokters, vroeger en nu" met ongetwijfeld ook mooie verhalen van zijn vader. Wij rekenen op uw aller aanwezigheid.

Namens het bestuur wens ik U veel leesplezier en tot ziens op 30 oktober.

Hartelijke groeten van Gijs Bok.

Inhoud.

	<u>Bladzijde</u>
Voorwoord	1
Inhoud / Giften / Verhuisbericht	2
Informatie bestuur	3
Lid in de orde van Oranje Nassau	4
Oproep: tentoonstelling "herinneringen aan de schooltijd"	4
De Mertse molen 1709 – 1860 – heden	5
Dijkzigt / Dijkzicht en zijne bewoners – deel 1	8
Buurt- en wijknamen binnen Herwijnen	21
Van de Penningmeester	25
Rectificatie / Aan de redactie	26
Over bewustwording gesproken	27
Overdenkingen van een dokterszoontje	28
Twee minuten stilte	33
Kiek van toen	35

Giften.

- Henk en Mia van Alphen: Waleson's nieuwe breiboekje, tweede serie, bewerkt door mevrouw Zinnicq Bergmann-Lefebure met modellen uit de twintiger jaren van de vorige eeuw.
- Hans Welbie: een herinneringsbord aan het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard uit 1937.
- Familie Van Zee-Verploegh: een worstmolen.
- Mevrouw Van Aalsburg: een affiche ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van fanfarecorps "Wilhelmina".
- Mientje van Zee: uit de inboedel van Anneke van Herwijnen een eikenhouten ovalen tafel met lade, gemerkt C.V.

Verhuisbericht.

Als u dit berichtje leest, is onze voorzitter Marinus van Maaren verhuisd van de Achterweg naar Meerenburg 16, 4171 BV te Herwijnen, tel. 0418-581594, e-mail: fam.van.maaren@hetnet.nl Voor al uw historische vragen kunt u net als voorheen in de Achterweg nu terecht op Meerenburg 16.

Informatie bestuur.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

<u>Voorzitter:</u>	de heer M. van Maaren Meerenburg 16, 4171 BV Herwijnen, tel. 0418 – 581594 e.mail adres: fam.van.maaren@hetnet.nl
<u>Secretaris:</u>	mevrouw M. Pelle-van Ooijen Meidoornlaan 23, 4171 AN Herwijnen, tel. 0418 – 582527 e.mail adres: Apelle@hetnet.nl
<u>Penningmeester:</u>	de heer J.P. Kwakernaak Kr. Akkers 21, 4171 BM Herwijnen, tel. 0418 – 581723 e.mail adres: joop.kwakernaak@tiscali.nl
<u>Bestuurslid:</u>	mevrouw D. van Zee-van Arendonk Gr. Reinaldweg 3, 4171 LC Herwijnen, tel. 0418 – 582246 e.mail adres: zeedonk@hetnet.nl
<u>Bestuurslid:</u>	de heer J. de Kock Meikampgraaf 8, 4174 LB Hellouw, tel. 0418 – 581391
<u>Bestuurslid:</u>	mevrouw C. Vos-Bok Zandsteeg 12, 4171 BH Herwijnen, tel. 0418 – 582603 Carin.enhermanvos@wolmail.nl
<u>Bestuurslid:</u>	de heer G. Bok Achterweg 38, 4171 BC Herwijnen, tel. 0418 - 582037
<u>Redactie verenigingsblad:</u>	de heer M. van Maaren en de heer J.P. Kwakernaak
<u>Typewerk verenigingsblad:</u>	mevrouw M. Pelle-van Ooijen
<u>Verspreiding verenigingsblad:</u>	mevrouw C. Vos-Bok

De contributie bedraagt € 10,-- per jaar inclusief verenigingsblad (voor buitenleden € 12,50).

Bankrelatie: Rabobank Waalstroom te Waardenburg, rekeningnummer 36.67.12.314 ten name van historische vereniging "Den Ouden Dijk".

Lid in de orde van Oranje Nassau.

Een van onze leden, de heer J. van Kuilenburg is in april 2002 benoemd tot lid in de orde van Oranje Nassau. Van Kuilenburg, voormalig dijkgraaf van het polderdistrict Tieler- en Culemborgerwaarden. In 1985 benoemd tot heemraad van het waterschap. Zijn functies door de jaren heen, waarnemend dijkgraaf, dijkgraaf, bestuurslid van het Waterschap van de Linge, adviseur Vervoornstichting in Herwijnen en de Molenstichting. Van Kuilenburg bekleedde verder nog vele bestuursfuncties in het Gelders Rivierengebied. Een eervolle onderscheiding voor zijn inzet voor de samenleving was dan ook op zijn plaats.

OPROEP

Tentoonstelling "Herinneringen aan de schooltijd".

Aan het eind van de vorige eeuw, namelijk in 1999 hield de historische vereniging rond Koninginnedag een tentoonstelling in het dorpshuis "De Poort", gewijd aan de gemeente Herwijnen.

Voor 30 april 2003 is het bestuur van uw historische vereniging van plan weer een tentoonstelling in te richten met betrekking tot herinneringen aan de schooltijd. Wij kunnen uw hulp daarbij goed gebruiken! Een greep uit het materiaal dat wij graag in bruikleen zouden tentoonstellen: leesplankjes (aap-noot-mies), leitjes en griffels, griffeldozen, rapporten, klassenfoto's, maar bijvoorbeeld ook foto's van schoolreisjes, het huwelijk van een meester of juf, oude schoolschriftjes, voorbeelden van schoonschrijven, etc., handvaardigheid- en handwerkjes, merklappen, etc.

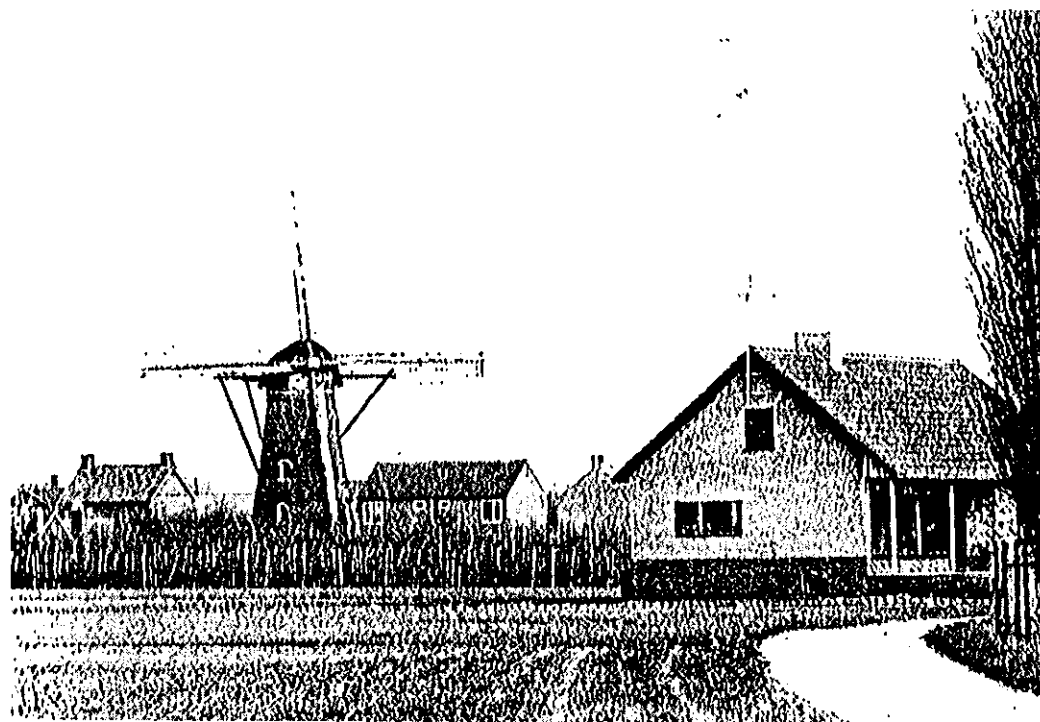
Kortom heeft u iets dat met school te maken heeft en u wilt dat voor deze tentoonstelling beschikbaar stellen; neem dan contact op met Marinus van Maaren (tel. 0418-581594) of Dittie van Zee-van Arendonk (tel. 0418-582246).

Wij hopen er weer iets moois van te maken!

Dittie van Zee.

De Mertse molen 1709 – 1860 – heden.

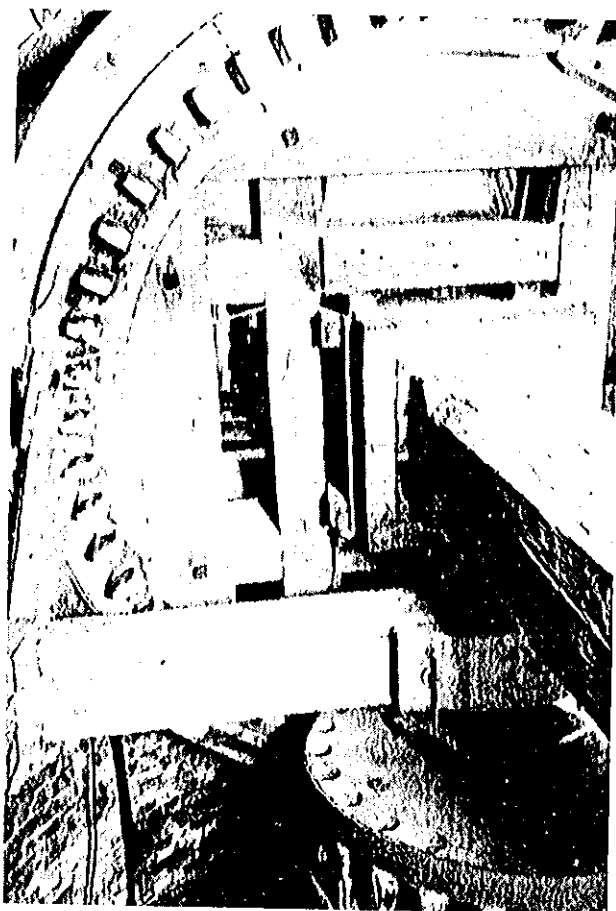
In het tijdschrift voor molenstudie nr. 15, 2001, Molinologie genaamd, staat een artikel van de hand van Nico Jurgens dat ik u, in bewerkte vorm, niet wil onthouden. Daarin wordt u meegevoerd naar de korenmolen "Martinus" in Beugen Noord-Brabant, gebouwd in 1867.

Beugen, de kap heeft een opvallende bolle vorm. (Foto P.W.E.A. van Bussel, omstreeks 1970.)

In het laatste kwart van de 19de en de eerste tien jaar van de 20ste eeuw worden in Noord-Brabant nog veel molens gebouwd, terwijl elders in ons land juist molens gesloopt werden. Die provincie was relatief niet zo wolvarend, terwijl de bevolking door ontginningen toenam. Er was dus een groeiende maalcapaciteit nodig, terwijl er goedkoop molenonderdelen beschikbaar waren. Daardoor vinden we in Noord-Brabant en ook in het oosten van ons land nogal wat molens die gebouwd zijn met gebruikmaking van tweedehands onderdelen.

Op verzoek van de vrijwillige molenaars werd in 1993 een onderzoek uitgevoerd naar de herkomst van secundair gebruikte balken in de molen "Martinus" in Beugen. Aanleiding was de geplande restauratie, waarbij onder meer de draagbalk en de centrale spil vervangen zouden worden. Deze draagbalk vertoont een aantal kepen, waarvan de betekenis niet duidelijk was. Na bestudering, sommige gaten waren dichtgemaakt, was duidelijk dat die balk een hoekbalk is geweest van een wipmolen.

Het kamrad en de wieg, beide afkomstig uit een wipmolen.

Toen deze conclusie eenmaal vast stond "vertelden" veel andere balken ook hun verhaal. Sommige balken waren in de lengte doorgezaagd, andere in de breedte, maar al gauw ontstond in gedachten een wipmolen, zoals die in Hellouw nog bestaat. Eén lange zwaluwstaart in een belangrijke stijl was niet verklaarbaar, tot dat de heer Den Besten die herkende. Voor zover bekend heeft alleen de achterste Hellouwse molen die zwaluwstaarten voor

de bevestiging van een extra steunklos in de constructie. Ook andere, verdwenen wipmolens in de regio Tielerwaard/Vijfheerenlanden hadden die klossen. Ergens anders komen/kwamen ze niet voor. Ook de kapspanten zijn hergebruikt, waardoor de molen van Beugen een relatief bolle kap heeft. In deze kap bevinden zich ook het bovenwiel en de bijbehorende schijfloop van de wipmolen. Constructief gezien zijn deze wielen terug te voeren naar hetzelfde gebied, ergens langs de Linge. Ze zijn waarschijnlijk te dateren omstreeks 1700. De nog bestaande, heel oude, wipmolen van Leerdam heeft precies zo'n zelfde bovenwiel.

Twee aanwijzingen dus over de herkomst van deze wipmolen, de steunklossen en het bovenwiel. Nu alleen nog de preciese datering van het hout. Hiervoor werd Stichting Ring te Amersfoort ingeschakeld. Zij voerden een dendrochronologisch onderzoek uit. In gewoon Nederlands: een jaarringen onderzoek. Door jaarringen van afgezaagde balkkoppen en ook uit boringen in hout is met een computer vergelijkenderwijs precies vast te stellen wanneer een boom gekapt is. Alle balken van deze wipmolen zijn gekapt tussen 1704 en 1707.

Welke wipmolen is even na 1707 gebouwd en even voor 1867 gesloopt in de regio Tielerwaard/Vijfheerenlanden?

In het boek "Het Gelders Water" van Aart Bijl staat dat de Herwijnnense geërfden op 22 november 1709 beraadslaagden over de Eerste Herwijnnense binnenmolen, die in verval was geraakt. Het betrof waarschijnlijk de Mertse Molen.

De vraag was: opknappen of een nieuwe bouwen?

Wat er besloten werd is niet duidelijk, maar 40 jaar later blijkt de Mertse Molen in prima staat te verkeren. Herbouw zal dus wel doorgang hebben gevonden in of kort na 1709. De Mertse Molen werd in 1860 gesloopt na de bouw van het gemaal bij Fort Vuren.

Wat ligt er meer voor de hand dan te concluderen dat de Mertse Molen de molen is van Beugen?

Jan Knegt.

Dijkzigt / Dijkzicht en zijne bewoners.

Deel 1.

In het verenigingsblad van de historische vereniging "Den Ouden Dijk" jaargang 2 nummer 5 oktober 1997 is een artikel gepubliceerd van "Spijbelaar tot generaal". Dat artikel beschrijft de geschiedenis van de op 2 februari 1780 in Herwijnen geboren generaal-majoor Johannes van den Bosch. In 1786 werd zijn zuster Adriana geboren, beiden brachten hun jeugd door bij hun ouders op "Dijkzigt". Adriana huwde op 8 oktober 1810 met Dirk Hasselman een zoon van een vooraanstaande familie uit het Betuwse dorp Lienden. Door dat huwelijk ontstond er een goede band tussen die twee familie's die in Nederland en de overzeese gebieden belangrijke posten bekleedde. Uit de briefwisseling tussen beide familie's blijkt dat Herwijnen en vooral "Huize Dijkzigt", steeds weer een terugkerend thema is, dat overigens op twee manieren werd beschreven. De ene keer als Dijkzigt en de andere keer Dijkzicht met ch.

Door de lengte van dit historische document was de redactie van mening om dit artikel in twee delen te plaatsen, deel 1 in oktober 2002 en deel 2 in januari 2003. De spelling, grammatica, denk- en schrijfwijze is niet aangepast aan de huidige tijd. Daardoor krijgt de lezer een juist beeld van de genoemde personen in dit document.

Een kopie van het originele document, samengesteld door D.P.H. Hasselman uit Blacksburg, USA, is door tussenkomst van de heer H. van Maaren, Raayweg 5 voor publicatie ter beschikking gesteld.

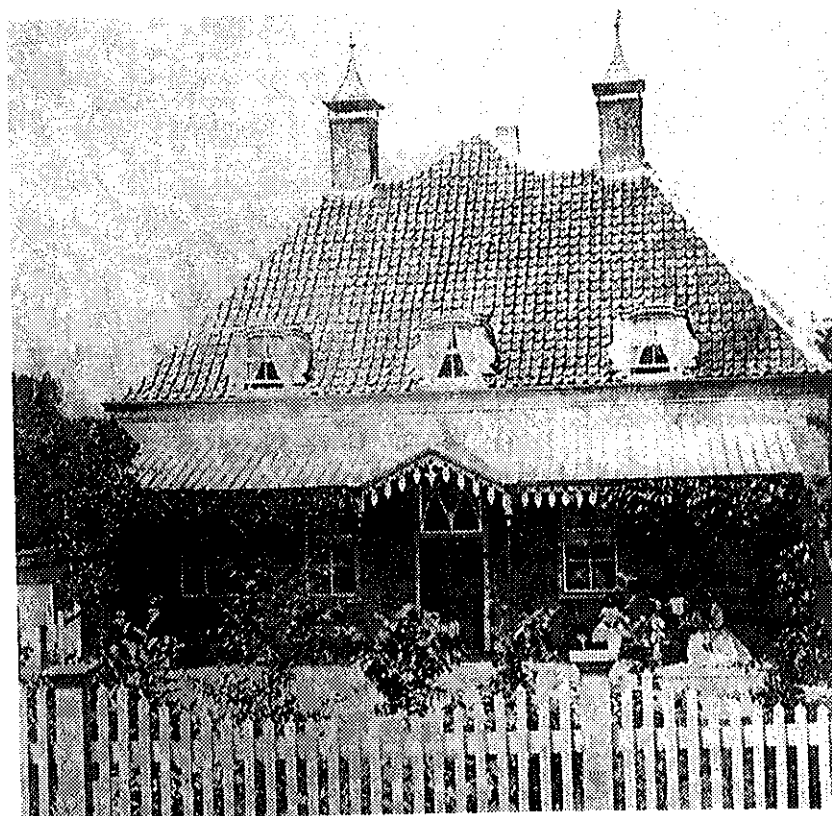
Verwerkt voor publicatie door M. Pelle-van Ooijen.

Foto's fotoarchief J. de Kock.

Samenstelling en vormgeving M. van Maaren.

Dijzigt en zijn bewoners.

De geneesheer Johannes van den Bosch, gehuwd met Adriana Poningh, woonde ± 1780 te Herwijnen in een aan den dijk gelegen landhuis genaamd "Dijkzigt".

In dit huis werd in genoemd jaar geboren Johannes van den Bosch, de latere Gouverneur-Generaal en in 1786 zijne zuster Adriana van den Bosch. Deze bracht haar jeugd door bij haar ouders op "Dijkzigt" en huwde 8 oktober 1810 met Dirk Hasselman, zoon van Gijsbert Hasselman, fruitteiler en tabaksplanter te Lienden en Johanna de Kock, eveneens te Lienden. Dirk Hasselman was onderwijzer en werd, na zijn huwelijk, geplaatst te Nederhemert. Hier werden geboren in:

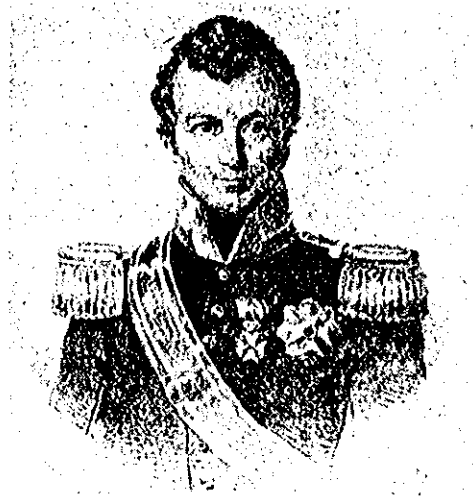
- 1811 Gijsbert Hasselman
- 1813 Adriana Hasselman
- 1815 Johannes Jerphaas Hasselman
- 1818 Catharinus Johannes Hasselman

Daarna wordt Dirk Hasselman overgeplaatst als onderwijzer naar Ophemert waar alsnog geboren werden, in

- 1822 Johanna Neeltje Hasselman
- 1828 Benjamin Richard Pouninch Hasselman

Begin 1829 bestond het gezin D. Hasselman-van den Bosch dus uit de ouders, vier zoons en twee dochters. Intussen had Dirk's zwager: Johannes van den Bosch, zowel in Indië als hier te lande, de aandacht op zich gevestigd en was zodanig in de gunst gekomen bij Koning Willem I dat deze hem in 1827 als Commissaris-Generaal naar West-Indië zond ten einde het stelsel van bestuur aldaar op vasten voet te brengen. Reeds toen schijnt bij Dirk Hasselman het plan bestaan te hebben het schoolmeesterschap vaarwel te zeggen en moeite te doen voor de betrekking van Rijksontvanger, waartoe hij de hulp inroept van zijn zwager Van den Bosch. In een brief van 6 oktober 1827 schrijft Van den Bosch, op het punt staande naar Suriname te vertrekken, aan zijne zuster G.A. Hasselman: **"Van hier denk ik den 12den te vertrekken naar Hellevoetsluis waar het schip "De Zwaluw" gereed ligt om mij en de mijnen over te voeren. Gaarne had ik U voor mijn afreizen gezien doch hiertoe zie ik geene mogelijkheid, onze ontmoeting moet dus uitgesteld blijven tot na mijne terugkomst. Voor Hasselman heb ik ditmaal niets kunnen doen, de benoemingen van ontvanger hangen bijna geheel af van den Gouverneur. Zijne Majesteit heeft mij eene belangrijke betrekking na mijne terugkomst toegezegd; eenmaal zal ik in staat zijn U te helpen, doch hierin laat zich niets overhaaste"**.

Van den Bosch kwam in Mei 1828 terug in Patria en werd in oktober van datzelfde jaar benoemd tot Luit.-Generaal Gouverneur van Nederlands-Indië.

Gouverneur Generaal,
Van den Bosch
1780 - 1848

Hij vertrok naar Indië 24 juli 1829 en nam in zijn gevolg mede Gijsbert, de oudste zoon van het echtpaar D. Hasselman-van den Bosch, nadat intussen D. Hasselman benoemd was tot ontvanger van Ermelo.

De benoeming tot ontvanger te Ermelo was voor het echtpaar Hasselman-van den Bosch een belangrijke maatschappelijke verbetering, maar ter plaatse aangekomen bleek het treurig gesteld met de huisvesting. Er was te Ermelo geen huis beschikbaar waar de familie in kon wonen en er bleef niets anders over dan te gaan wonen in Putten, vanwaar uit D. Hasselman de verschillende dorpen moest gaan bezoeken waar hij belasting moest innen. Zo moest hij te voet door weer en wind tweemaal 's weeks de accijns gaan innen te Elspeet dat twee uur, en te Ermelo dat drie uur van Putten verwijderd was. "Maar" zo schreef hij aan zijn zoon Gijsbert in Indië **"wat wilde ik er van maken, die varken is, moet in het schot en ik moest wel toegeven en mij alles laten welgevalen"**.

In 1830 had men een zeer strenge winter, D. Hasselman schreef daarover aan zijn zoon Gijsbert: "De winter is zoo streng geweest, dat er geen heugenissen nog aantekeningen van zijn. Gij zult van warmte geblazen hebben terwijl ik van koude beefde. Dat Gij U (op reis naar Indië) zoo dapper en manhaftig in de stormen hebt gehouden, lieve Gijs, was ons mede hoogst aangenaam en vertroostend en heeft mij tot bemoediging versterkt als ik op ongebaande wegen op de heide, tot halfweg de beenen op plaatsen door de sneeuw ging en mij dezelve om de ooren vloog dat ik met de oogen niet zien kon."

De familie woonde te Putten in een klein buitenhuis "Schoonderbeek" geheeten, dat ± een kwartier buiten het dorp was gelegen en gehuurd werd voor f 80,- 's jaars. De directe belastingen en accijnzen te Ermelo brachten tezamen nog geen f 10.000,- op, waarvan de ontvanger kreeg: 5% van de eerste f 3.000,- en 4% van de rest, dus totaal ruim f 400,- waarvan nog 3% afging voor pensioen. D. Hasselman moest betalen aan huishuur en personeele belasting f 98,30 aan hoofdelijken omslag f 75,- en aan reiskosten f 18,- 's jaars. Wel kreeg hij eene toelage van zijn zwager G.G. van den Bosch en ontving hij nog enige inkomsten uit een paar hem toebehorende stukken land te Lienden (de Hees) en te Herwijnen, maar voor een gezin met vijf* (* eigenlijk zes, want de familie had, als hulp of dienstbode, nog ene zwerveling, Harmedien van Ewijk, in huis genomen die geheel als kind behandeld werd) kinderen die allen ene opvoeding moesten hebben, waren de inkomsten toch geheel onvoldoende. Voor een nummervervisselaar van Gijsbert moest f 250,- betaald worden; Jaantje, de oudste dochter ging naar een instituut van den heer en mevrouw Noot te Putten waar zij Frans, handwerken, enz. leerde. Jan (Johannes Jerphaas) en Catharinus gingen op school te Putten maar moesten nog door den vader geholpen worden. Geen wonder dat deze moeite deed een betere standplaats te verkrijgen. Toch deed hij met

opgewektheid zijn werk en hoewel de conversatie met de Veluwse boeren hem niet aanstond, kon hij toch goed met hen opschieten.

"Met de boeren haspel ik zoowat heen", zo schrijft hij aan Gijs **"toen zij mij eerst zagen, zeiden sommigen: Je benne hupsch lang, mien Heer (hij was 6 voet, 2 duim, lang) en sjeine nog al aardig vriendelijk te wezen, me dunkt dat zal wel sjikke met jouw, enz."** En naar aanleiding van ene beschrijving van Gijsbert aan zijne ouders over ene audiëntie te Buitenzorg: **"Ik had U de Oostersche dametjes wel eens ter audiëntie van Tante willen zien binnengeleiden, hetwelk mij voorzeker geheel anders zou hebben aangedaan dan het eentonig gezigt op de onafzienbare Ermelosche heidevelden. En heel wat liever zou ik tussenbeide met U een toertje in de chais doen dan met een pak journalen en registers onder den arm naar Ermelo te loopen en daar onder de lompe boeren en Harderwijksche karlieden in de herberg te zitten"**.

In 1831 verhuisde de familie van Putten naar Ermelo waar een gedeelte van een huis gehuurd werd. Het overige gedeelte werd bewoond door den tolgaarder met 7 kinderen; het bleef dus ene hoogst gebrekkige huisvesting. **"Enige schutters die voorbij de woning kwamen"** zo schrijft D. Hasselman aan zijn zoon Gijs, **"vroegen of daar een barbier woonde, zodat ik U maar geen teekening van onze woning zal zenden welke U even zoo weinig zou bevallen als ons het origineele; doch men kan alle in geen paleizen wonen"**.

Jan en Catharinus konden nu naar de school te Harderwijk gaan: **"'s Morgens te 4 à 5 uur staan zij op",** aldus schrijft de vader, **"te acht uur gaan zij (naar Harderwijk) en komen tussen twaalf en een weer thuis. Ik kan nu tussenbeide de behulpzame hand bieden; wij brengen den tijd zoo genoeglijk en nuttig mogelijk door trachtende aan onze ziel te vergoeden wat wij aan het lichaam missen"**.

Uit de in dezen tijd voor de ouders aan hun zoon in Indië geschreven brieven blijkt dat zij zeer godsdienstig waren aangelegd, dat de moeder ene hoogstaande wijsgerige levensopvatting had en dat de Vader zeer bijbelvast wast.

Zo schrijft de Moeder aan Gijs dat hij steeds op God moet steunen:

"Steun op Hem en niet op U zelve; wijk niet van Hem. Hij zal U nimmer verlaten. Zonder Hem kunnen wij niet gelukkig zijn, met Hem zijn wij het altijd, waar en hoe wij ons ook bevinden. Hoe mooi en goed al wat U omringt, U toelacht, denkt er altijd bij dat dit alles aan de wereld toe behoort en aan allerlei wisselvalligheden onderhevig is.

Hoeveel zoet Gij er in moogt vinden, evenwel zult Gij niet altijd bevrijd blijven van teleurstellingen en verdrietelijkheden; mort dan echter niet, lief kind, deze zijn somtijds ook zeer nuttig voor den mens. Wij zouden ons anders te vast hechten aan deze aarde en zij is onze bestemming niet. Weet dat schatten, grootheid en aanzien ons wel kluisteren maar nooit geheel alleen ons gelukkig maken kunnen; weest dus op Uwe hoede, weest vooral nederig van harte, verheft U niet; de mensch is maar een worm, vandaag zijt Gij als een bloem des velds, morgen wordt Uwen steel geknakt en Gij ligt in het stof en wordt met den voet vertreden".

In een lateren brief vermaant zij haar zoon **"van alles wat Gij hoort en rondom U ziet gebeuren een opmerkzaam oog te slaan en uit hetzelfde nut en voordeel niet alleen voor Uw tijdelijk maar ook voor Uw eeuwig bestaan te trekken. Door de ondervinding zult Gij leeren, dat alleen tijdelijk geluk op den duur Uw hand niet zal bevredigen; wat wij vandaag vinden, ontvalt ons morgen; wij zijn geschapen tot hooger doel, voor edeler bestemming en kunnen derhalve hier nooit bevredigd worden. Droevige teleurstellingen leveren ons de wereld dagelijks op. Merken wij nu dat Zij van de liefderlijke hand van God komen en ons worden toegezonden met het beste doel om ons op te leiden tot waar geluk, dan schikken wij ons met stille onderwerping en wenden veel verdriet van ons af. Het bewustzijn dat wij met de liefde en gunst van God ons hoogste doel kunnen bereiken, maakt alle aardse rampen ligt"**.

Dirk Hasselman spoort op zijn beurt zijn zoon voortdurend aan, een godvruchtig leven te leiden en zijn heil te zoeken in Bijbelse gezangen. Na medegedeeld te hebben met welke moeilijkheden hij te kampen heeft, vooral op financieel gebied, vervolgt hij: **"Ik gevoel dat deze berichten te ontvangen voor U even onaangenaam is als voor mij die te vermelden, doch Gij zult toch gaarne naar waarheid onze omstandigheden weten. Bedroef U niet, het zijn wereldsche zaken die zich altijd redden en het is niet vreemd in zulke omstandigheden te komen: Lees Gez. 22, vs 2 en de inhoud van het 3de vers zij Uw deel. Gez. 23 lees dit mede. Verblijd U, mijn waarde zoon in Uwe jeugd en laat Uw hart U vermaken in de dagen Uwer jongelingschap en wandel in de voegen Uwer harte en in de aanschouwingen Uwer oogen, maar weet dat God, voor al deze dingen, U zal doen komen voor het gerichte"**.

Uit andere familiepapieren (o.a. ene levensbeschrijving van mw. Hasselman door haar zoon Jan) valt af te leiden dat Dirk Hasselman deze wijze lessen zelven niet altijd in praktijk bracht. Het huwelijk van het echtpaar Hasselman-van den Bosch schijnt in den beginne niet altijd

gelukkig geweest te zijn door het gedrag van Dirk Hasselman. Later kwam hierin echter verbetering en werd de verstandhouding naar wens.

Gijs voldeed te Buitenzorg goed. De G.G. van den Bosch was zeer over hem tevreden en hij had het vooruitzicht op spoedige promotie. Dit gaf den vader wederom aanleiding zijn zoon te wijzen op de vergankelijkheid van het aardse geluk: ***"Uw aardsch geluk is groot"***, zo schreef hij, ***"oneindig meerder zal het worden wanneer Gij door de heerlijkheid welke Gij dagelijks ziet en geniet meer en meer moogt worden opgeleid tot verheerlijking van den Schepper. Lees Gez. 43 en was op in de genade en kennis van den Heere Jezus Christus. Hem zij de heerlijkheid, beide nu en in den dag der eeuwigheid. Zing op Uwe eenzame tourtjes Gez. 15. Onze voorregten zijn in vele zeer groot, groot behoort ook onze dankbaarheid te zijn. Dikwijls zing ik met Uwe moeder Gez. 29 vers 2 en ook Gez. 183. Bekommer U over ons niet, wij kunnen en zullen ons wel met God's hulp redden. Ik schrijf u alles omdat Gij de wezenlijke reden zoudt weten waarom wij U niet kunnen zenden wat wij U zoo van harte gaarne zouden geven. Zie Psalm 37, vers 2 en 3 en 116, vers 2, 3 en 4 in rijen."***

Gijs beklagde zich dat hij in stede van gunstige berichten, steeds Jobstijdingen van huis kreeg te hooren: ***"Ook Salomo zegt,"*** aldus antwoordde de vader, ***"het is beter in het klaaghuis te gaan dan in het huis der maaltijden en dat het treuren beter is dan het lagchen omdat door de droefheid des aangezichts het harte wordt verbeterd Lees en zing veel met ons Gez. 20 en Prediker 68 vers 10."***

Intussen, uit de gevoerde correspondentie blijkt tevens dat, hoe godvruchtig ook, het echter D. Hasselman-van den Bosch niet ongevoelig was voor de geneugten van het aardse bestaan: ***"Hanneke"***, zoo schrijft de Moeder ***"is thans te Putten bij den Baron Van Dedem gelogeerd; die familie heeft haar Zaterdag met het rijtuig komen afhalen, ja ons verkeer is hier geheel in den adel; de schoolmeesterslucht is door dezelfde geheel verwaaid, dit gevoelt Gij licht."***

Toch waren aan het verblijf te Ermelo te veel schaduwzijden verbonden om op den duur daar gevestigd te kunnen blijven. Voortdurend werd werk gemaakt van overplaatsing naar een betere standplaats en daarvoor o.a. de hulp ingeroepen van een neef: de heer Beyerman te Waardenburg. Deze had over deze zaak gesproken met den Minister Baron van Pallandt die zich uit vriendschap voor G.G. van den Bosch ten volle bereid verklaarde tot hulp en medewerking.

"Het deed Zijne Excellentie leed" zo schreef D. Hasselman aan zijn zoon, ***"dat ik zoo ongunstig was geplaatst Zijne Excellentie. zou geen middelen onbeproefd laten om ons lot zoo spoedig mogelijk te***

verbeteren zoo nodig er zelfs eens met Zijne Majesteit. over spreken en aldus tonen dat Uw Oom in hem een vriend in het vaderland had achtergelaten".

In 1832 kwam het ontvangerschap te Herwijnen open en Neef Beijerman schreef direct aan D. Hasselman dat hij daarom moest rekestren en hulp vragen aan de Heren Baron van Pallandt en Baron Clifford Minister van Koloniën, alsmede aan den Heer Ketjen. De Gouverneur van Gelderland, die Hasselman's kantoor geïnspecteerd had en zich zo tevreden had betoond over zijn beheer dat hij hem in aanmerking had gebracht voor ene extra gratificatie ***"voor betoon van vlijt"***, beloofde eveneens zijn voorspraak en zo werd Dirk Hasselman uit een aantal van 49 sollicitanten gekozen om benoemd te worden tot ontvanger te Herwijnen, ene benoeming die zoals te begrijpen was, niet weinig afgunst verwekte. Zo kwam het echtpaar Hasselman dan weer terug op de plaats waar mevrouw Hasselman-van den Bosch geboren en getrouwd was. Het ouderlijk huis "Dijkzigt" behoorde destijds aan zekeren Van Zee die het bewoonde en die, wetende dat mevrouw Hasselman het gaarne in eigendom zou hebben, er een hogen prijs (f 7.000,-) voor vroeg. Dit was voor het echtpaar te hoog en de familie trok dus in een huurhuis dat hun niet bijzonder beviel. Kort daarop kreeg D. Hasselman een aanbod om te gaan wonen in het Kasteel Wadesteijn, een zeer oud en tamelijk bouwvallig slot gelegen te Herwijnen. Indien hij daarbij de administratie had kunnen krijgen van de goederen van den Heer van Wadesteijn, dan zou hij vrij wonen hebben in het kasteel. Maar ook van dit plan werd afgezien: ***"Uw vader"***, zo schrijft mevrouw Hasselman aan haar zoon

"Gijs was voornemens Waaijenstein te huren, doch bij het bezichtigen van deze woning, die hem zoo geweldig tegen viel en hem als ene spelonk afschrikte, zullen wij moeten besluiten nog een jaar hier te blijven; mogelijk wordt Van Zee met den tijd wel schikkelijke en als broer Jan (de G.G.) weer in dit land mag komen, zal dat alles zich wel regelen."

Intussen had de oudste zoon Gijs te Buitenzorg, waar hij bij den Gouverneur Generaal van den Bosch aan huis woonde en ter Alg. Secretaris werkzaam was, spoedig promotie gemaakt en zag zich weldra in staat geld over te maken tot steun zijner ouders. De G.G. van den Bosch

was zeer over hem tevreden en achtte uitzending van meerdere jongelieden uit Holland nodig. In de mening dat de Generaal de Kock hem als G.g. zou opvolgen schreef hij aan dezen:

"Bij Uw komst naar herwaarts rade ik een dozijn knappe jonge mensen mede te brengen. Let echter vooral op de waar, er is hier geen gebrek aan krukken, maar wel aan jongelieden vatbaar om tot belangrijke betrekkingen te worden opgeleid. Aangenaam zou het mij zijn zoo daaronder de zoon mijner zuster Hasselman gesteld werd; de vader zal zich deswege aan U adresseren. Ik heb zijnen oudsten zoon reeds hier, een uitmuntend oppassend jong mens, waarover ik zeer tevreden ben en die ook U zeker zeer zal voldoen".

In 1833 ging de tweede zoon Johannes Jerphaas (Jan) naar Indië en werd ter Secretarie te Buitenzorg geplaatst.

Gijsbert vetrok in 1845 met den G.G. van den Bosch naar Holland, na zich tevoren verloofd te hebben met Maria Jacoba Janssens Rees, wier vader was overleden en wier moeder (M.A. Teissières) voor de tweede maal getrouwd was met den heer Marten Rudolph. Deze die later meermalen ter sprake zal komen was dus de stiefvader van Mico, de a.s. van Gijsbert.

De moeder van Gijs was verrukt over haar zoon dien zij na 5 jaar afwezigheid mocht terugzien schrijft zij *"en reeds een sieraad voor zijn geslacht. Hij valt mij boven verwachting mede"deugdzaam en getrouw"* zoo in alles. *Op dit ogenblik bevindt hij zich in Den Haag; Uw Oom is benoemd tot Minister van Koloniën, daar heeft hij nu vooreerst ook druk werk mede."* Van den Bosch schijnt Gijsbert ook in Holland bij zich te hebben willen houden (vermoedelijk omdat hij een der weinigen was die het moeilijke handschrift van, Van Den Bosch konden lezen) maar zoals later blijkt is Gijs naar Indië teruggegaan, vooral om zijn ouders te kunnen ondersteunen. In een brief van Juli 1835 schrijft mevrouw Hasselman aan haar zoon Jan over Gijs: *"hij is niet veel thuis. Oom kan hem slecht missen, gelukkig dat hij een trekpleister in den Oost heeft; was Mico er niet, ik geloof dat Gij nog lang leen zoude blijven zitten."*

Van den Bosch schijnt Gijs aan den Koning gepresenteerd te hebben, althans de vader, Dirk Hasselman schrijft in 1834 aan zijn zoon Jan over Gijs: *"Gepasseerde week ben ik te Ammerzoden bij Van Ommeren geweest, die mij vertelde dat hij de baron van Nagell, kamerheer van Zijne Majesteit had horen zeggen dat nooit een jong mens had gezien die hem zoo was gevallen in netheid van klederen, goede houding en die met zulk ene gepaste vrijmoedigheid en juistheid met den Koning sprak."*

Koning Willem 1 in het midden met steek.

Einde 1834 ging Gijs terug naar Indië, ditmaal vergezeld van zijn broeder Catharinus die onmiddellijk had toegestemd in het voorstel van Gijs om mede te gaan naar Indië. *"Nu ontvangt Gij"* schreef zijn moeder aan haar zoon Jan *"twee voor enen broeders terug. Catrinus is zoo fel als vuur; gaarne hadden wij hem hier gehouden maar toen Gijs er maar van gekikt had, was alles vergeefs; ik geloof dat hij van verdriet zou sterven als hij hier moest blijven."*

Gijsbert trouwde 18 Februari 1835 en gedurende korten tijd waren de drie broeders tezamen, Catharinus woonde in bij de familie Rudolph. Jan was te Buitenzorg aan de Secretarie geplaatst en Gijs te Batavia bij het Kabinet van den G.G.

Gijsbert ging, ook na zijn huwelijk, voort zijne ouders gelde te ondersteunen en daar deze dikwijls te kennen hadden gegeven "Dijkzigt" te willen kopen, zond hij in 1835 bericht dat hij spoedig f 6.000,- zou zenden voor den aankoop van "Dijkzigt". Dit bericht was nog niet in Holland aangekomen toen mevrouw Hasselman uit eigen beweging aan Van Zee, den toenmalige eigenaar f 6.000,- bood wat mevrouw Hasselman deed besluiten de zaak te bespreken met haar broeder den Minister Van den Bosch, bij gelegenheid van een bezoek dat zij hem bracht in Oktober 1835. Van den Bosch was na de reis naar Zwitserland weer zwaar ziek geworden en op grond de ongunstige berichten wilde zijne zuster hem nog eens

opzoeken. In Oktober 1835 werd de reis aanvaard met haar nicht Beyerman uit Waardenburg. De beide dames gingen per stoomboot en, zo luidt het verhaal onzer grootmoeder in een brief aan haar zoon Jan:

"Wij werden met de koets van mijn broer aan de Diligence afgehaald met de boodschap: hier is de koets van den Generaal Van den Bosch voor mevrouw Hasselman; wij reden als staatsdames en kwamen 's avonds om 7 uur aan het huis van mijn broer aan; daar werden wij met alle blijken van liefde en hartelijkheid ontvangen. Broer was aangedaan en zag er bleek en ongesteld uit spoedig waren wij op ons gemak en ik sliep zeer gerust. 's Morgens toen ik beneden kwam zijde Betje van Oosterhoudt, die altijd bij Tante is, dat Broer verzocht had dat ik bij hem zijn kabinet zoude komen en toen hebben wij samen na ene deliberatie van twee uren de zaak beklonken dat op deze wijze toeging, hij vroeg welk plan wij hadden ons ene woning te verschaffen, ik zijde dat ik dat zelfs niet wist, dat ik wel wilde timmeren maar slecht een goede plaats wist te vinden ---- ik vertelde hem welke middelen ik had aangewend om de ouderlijke woning te verkrijgen doch dat hij daarvoor f 7.000,-- wilde hebben en dat dit zeer veel was. Dit vond hij ook: "maar evenwel als Gij timmeren moet, zijde Gij dat geld ook kwijt: ik zou U raden de man dat geld maar te geven, gij woont dan dadelijk goed; heeft Gijs U geld gezonden?" Ik zijde hem dat wij nog niets hadden ontvangen maar het toch spoedig stellig verwachtten: "nu", zijde hij "koop Dijkzigt en ik zal zes weken na de koop de ene helft betalen en zes weken na de koop de andere helft en dan zal ik met Gijs naderhand wel rekenen en dan doe ik U maken zoals het vroeger geweest is; ik ben Uw vader en wil U als mijn kind behandelen. Hebt geen zorg maar, tracht gelukkig leven en als Gij nu het huis gekocht hebt kom ik dezen zomer ... tien dagen bij U en dan zal ik denken dat ik bij mijne Moeder gelogeerd ben. Gij kunt begrijpen hoe tevreden en blij ik het kabinet verliet en hoe gelukkig ik mij voelde. Wij brachten nog 4 dagen met veel genoegen bij hem door; iedere dag werd hij wat beter altijd spraken wij over de ouderlijke woning over U, Gijs en Catharinus. Hij verlangt Gijs terug en bemint U allen als zijne kinderen en is bijzonder over U alle drie tevreden."

Te Herwijnen teruggekomen werd de dominee in den arm genomen om over den koop met Van Zee te onderhandelen en des avonds 10 uur was de koop gesloten. Den volgende ochtend wilde Dirk Hasselman te paard naar Waardenburg gaan om alles mede te delen aan Beyerman en juist toen hij wilde opstijgen werd er een brief gebracht van zijn zoon Gijs waarin hij meedeelde f 6.000,-- te zullen zenden voor den aankoop van "Dijkzigt"

"O hoe vurig dankte het hart den Goeden God voor Zijn liefdevol bestuur, tranen besproeiden den brief dien ik met vuur van blijdschap aan mijn moederhart drukte die zich nooit zooveel geluk van hunne kinderen zou hebben durven voorstellen, ook Uw vader schiet niets meer te wensen over."

Zeer spoedig zou het noodloot een hele ommekeer brengen in deze gelukkige stemming.

Zoals reeds gezegd waren in het begin van 1835 de drie broeders Gijs, Jan en Catharinus bij elkaar te Batavia en Buitenzorg.

Gijs was echter kort na zijn terugkeer uit Holland aan het sukkelen gegaan en spoedig vertoonden zich verschijnselen van ernstige longaandoening. 14 Oktober 1835 moest hij met spoed naar Holland vertrekken en zulks ongelukkig terwijl zijne vrouw in ver gevorderden staat van zwangerschap verkeerde. De toestand van Gijsbert Hasselman geboren 11 april 1811 verergerde plotseling aan boord van de Holland en hij overleed den 17 November 1835 te Amsterdam 2 uren nadat hem een dochter, Gijsbertina-Louize-Geertruide-Maria, geboren was. Hij was slechts 24 jaren oud. Het kind overleed drie maanden na aankomst in Amsterdam. De weduwe ging naar Herwijnen en werd daar liefdevol ontvangen door onze grootouders, maar weldra vertoonden zich bij haar verschijnselen van dezelfde kwaal waaraan haar man was overleden en 6 April 1836 stierf Maria, Jacoba, Janssens Rees in Herwijnen ten huize harre schoonouders. Het lijk van Gijsbert werd van Amsterdam naar Herwijnen, op verzoek van den Minister Van den Bosch, vervoerd in het jacht van Koning Willem I. Hij werd, met vrouw en kind op 9 april 1856 bijgezet in het graf No.36 der ouders van zijne moeder in de oude kerk te Herwijnen.

De overledene werden bijgeschreven in het begraafboek der kerk te Herwijnen. In dat boek worden alleen de data van begraven vermeld.

Gijsbert Hasselman begraven 22 februari 1836 drie maanden na zijn overlijden te Amsterdam. Zijn dochter die geboren werd op de dag dat Gijsbert overleed, overleed februari 1836. Beide werden per koninkrijkjacht naar Herwijnen vervoerd en 22 februari 1836 (3 diep) bijgezet in het familiegraf. Op 9 april 1836 werd de echtgenote van Gijsbert (2 diep) bijgezet in het familiegraf Hasselman.

— N° 36. —

Gijsbert Harrelman begraven den 22
februari 1836 (5 Dijk). Tegelijk met zijn
dochter Gijsbertina, wijsv. Gertrude Maria,
in een afzonderlijke kist.

Maria Jacoba Janssens, Rees. Eetgenoot van
boven genoemde, begraven 9 april 1836 (2 Dijk)
Gertrude Adriana van den Bosch. Eetgenoot
van Dirk Harrelman begraven den 15 augustus
1845.

Dirk Harrelman wed. van Gertrude
Adriana van den Bosch. begraven den 2 juni 1840
Benjamin Richard Harrelman zoon van Benjamin
Peepd. Pounding Harrelman, Burgemeester van
Herwijnen, begraven 27 juli 1866 oud
ruim 8 jaar. Graf Vol.
Ephraïmus Johannes de Punter de Wit.
begraven 9 september 1880 oud 25 dagen.

Uit het begraafboek der kerk te Herwijnen.

Dijkzigt deel 2 zal in januari 2003 worden gepubliceerd in het historisch
tijdschrift van de historische vereniging "Den Ouden Dijk".

Buurt- en wijknamen binnen Herwijnen.

Herwijnenaars, volgens buitenstaanders bent u allen inwoners of inwoners
geweest van Herwijnen, een ruim begrip. Maar Herwijnen heeft een
grondoppervlak van 2393 ha. En is van oost naar west 6,5 kilometer lang,
en van noord naar zuid 5,5 kilometer breed. Daar ergens tussen in daar
woont of hebt u gewoond. Natuurlijk, u woont of woonde in een straat, laan
of aan de dijk. Maar de Nieuwesteeg is 5 kilometer lang, de Waaldijk 6,5
kilometer lang en de Achterweg is 3 kilometer lang. Huisnummers dat was
de oplossing, iedere woning een eigen nummer en een letter. De
Achterweg, Bommelweg, Katerdam, Korshof, Onderweg, Schoutensteeg,
en Waaldijk werden aangeduid met de letter A. (bijvoorbeeld A1. het huisje
van G. Blanken in de Onderweg.) De Achterweg, Geerstraat, Kolstraat,
Molenstraat, Nieuwesteeg, Peperstraat, Rij en Uitweg, Schoutensteeg,
Waaldijk en de Zworrelstraat werden aangeduid met de letter B.
(Bijvoorbeeld B1. het huis van J. van Arkel in de Schoutensteeg.) En om het
makkelijk te maken werden de Achterdijk, (nu Bloklandweg) Achterweg,
Detsteeg, Hoofdgraaf, Lingedijk, Nieuweweg, Nieuwesteeg, Rij en Uitweg,
Wadensteinssteeg en de Waaldijk ingedeeld in wijk C. (bijvoorbeeld C1.
het transformatorhuisje aan de Achterweg. De Kolstraat en Zworrelstraat
hadden geen letter maar een nummer (bijvoorbeeld bejaardentehuis
Kolstraat 22). Aan deze nummering kwam in 1963 een eind. Toen kreeg
iedere woning een eigen nummer, aan de ene kant van de straat, laan of
dijk, de oneven nummers en de andere kant de even nummers, iedere
straat zijn eigen nummering, de Waaldijk van nummer 7 (Jasper van der
Meijden) tot Waaldijk nummer 170 (Joop Kaldenberg) De Achterweg van
nummer 2 (Henk van Zanten Taxi en Touring-carbedrijf) tot Achterweg
nummer 107 (familie Zijderveld). Jasper van der Meijden heeft Waaldijk
nummer 7, Waar zijn de nummers 5 / 3 en 1 gebleven? Nee voor ons
Herwijnenaars is het niet zo moeilijk, Jasper de groenteman woont op De
Berm, en Henk van Wijgerden Waaldijk nummer 10 de eerste woning aan
de andere kant van de dijk, die spullen verzamelt voor Dorcas woont aan
het Wadeneind, Henk van Zanten woont aan het Benedeneind, Joop
Kaldenberg woont aan het Boveneind, Cor de Joode Waaldijk 60 woont
aan het Kerkeneind, Pim en Anja van de camping wonen aan het
Moleneind. Gijs van Broere woont op de Steeg in de nieuwe buurt, en
Herwijnen begint bij de Schoordijk en eindigt aan de Braadaal. Punt uit! Zo
moeilijk is het toch allemaal niet. Nee zo dom waren ze vroeger nog niet
om Herwijnen te verdelen in wijken, met ieder een eigen naam, dan wist je
in ieder geval in welk deel van het dorp men moest zoeken. Ook toen
ontstond er wel eens een probleempje om de juiste persoon in een wijk te

vinden. In 1950 werd een arbeider van de bovenoven, die op weg was naar huis, aangesproken door een deftige meneer met een hele mooie auto. De arbeider zei, wat wilt u weten? Ik zoek een meneer van Weelden aan het Boven eind, meneer Van Weelden! daar zijn er zoveel van, er woont hier ene Den Blee, De Meui, De Poep, De Leres, Het Schipperke, De Poet en ik zij er een van de Kèèk, ja zei de deftige meneer daar moet ik zijn. Nou dan bende goed, zeg het maar. Nu anno 2002 de tijd van duurzaam veilig en herkenbaarheid is het de bezoeker van ons dorp nog gemakkelijker gemaakt, er staan nu wijknaamborden. Jasper van "De Berm" woont nu nergens, Henk van Wijgerden van het Wadeneind woont nu aan het Benedeneind, Pim en Anja van het Moleneind wonen nu ook aan het benedeneind, Cor de Joode is verhuisd van het Kerkeneind naar, u raad het al, naar het benedeneind. Maar allemaal wonen zij nog in de zelfde woning. Ra-Ra-Ra. Weet u het? Ik dacht dat ik het heden en het verleden van ons dorp kende, maar nu weet ik het ook niet meer. Natuurlijk is het college van Burgemeester en Wethouders van gemeente Lingewaal hier van op de hoogte. (citaat reactie college.) *"Dat de grenzen niet geheel stroken met de van oudsher bekende grenzen is dus juist doch in onze optie niet onoverkomelijk of hinderlijk"*, Punt uit. Dit voorgaande was een stukje satire (een toestand in een bespottelijk daglicht geplaatst). Genoeg gelachen, nu het echte werk zoals u van mij gewend bent.

Buurtschappen.

Herwijnen kent van oudsher zes buurtschappen: Het Boven eind, Kerkeneind, Moleneind, Benedeneind, Wadeneind en het Rot. In veel dorpen die gelegen zijn langs de oevers van de Waal komt men de benamingen tegen van buurtschappen waaraan wij in Herwijnen zo gewend zijn. Buurtschap's namen is niet het juiste woord, Van Dale's handwoordenboek der Nederlandse taal schrijft: buurtschap, (buurt gehucht). Buurt, (Enige bij elkaar staande woningen). Wat Van Dale onder enige verstaat schrijft hij niet, een van de buurtschappen in Herwijnen telt meer dan honderd woningen en dat is volgens mij veel meer dan enige bij elkaar staande woningen. De naam wijk zou in deze tijd beter passen, maar het klinkt niet, Buurt, dat is de benaming die bij ons past.

Boven eind/Benedeneind.

Om de bewoners van nederzettingen (nu dorpen of gehuchten) in het stroomgebied van de Waal te beschermen tegen het wassende water, werden in de Karolingische tijd (700-900) aan het boven eind en het

benedeneind van iedere nederzetting zijkades gelegd, (haaks liggende kades op het natuurlijk stroomgebied van de Waal). Het lijkt misschien kinderachtig maar water loopt van hoog naar laag, of van boven naar beneden. Vandaar de benaming van het hoogst gelegen gebied binnen een nederzetting "Boven eind" en het laagst gelegen gebied binnen die nederzetting " Benedeneind ", De benaming boven/benedeneind is ontstaan in de periode 700-900 n.Chr. De geschiedenis heeft ons geleerd dat in 850 de naam Heriuinna (Herwijnen) voorkwam. Naar alle waarschijnlijkheid werden toen de namen Boven eind en Benedeneind al gebruikt om verschillende gebieden binnen een nederzetting aan te geven. Exact is het begin en einde van een buurtschap niet aan te geven, wel is het zeker dat het Boven eind begint aan de Schoordijk ter hoogte van de Zeek, afgeleid van zijvang of zijkade, en eindigt bij de stoep van Tienes de Bruin, ter hoogte van Waaldijk 189/191" (Huize Dijkzicht) Het " Benedeneind " begint bij Waaldijk 50 " Huize den Hoek " en eindigt bij Waaldijk 18 " Het Witte Huis " waar nu de familie Hildersley woont.

Kerkeneind/Moleneind.

Vanaf de 9^e eeuw breidde de nederzetting Heriuinna zich uit. Bevolkingstoename deed de behoefte aan woongebieden en bouwgrond toenemen, er ontstonden op de hogergelegen stroomruggen langs de rivier korte boerderijreeksen. Om zich te beschermen tegen het wassende water, werden in het jaar 1000 de eerste rivierkades aangelegd. De eerste Herwijnse rivierkade heeft gelegen van de Zeek tot de Wadeneindse-steeg. Van de toenmalige eerste rivierkade (dijk) in Herwijnen is de naam afgeleid van onze vereniging " Den Ouden Dijk " niet te verwarren met de naam van de monumentale boerderij " De oude Dijk" wel is het zo dat die boerderij gebouwd is aan die ouden dijk.

Op een hoog gelegen gedeelte tussen de Zeek en de Wadensteinse-steeg werd in de 16^e eeuw een Kerk gebouwd. Op een topografisch kaart uit 1633 staat de koren molen en de plaats waar de oude kerk heeft gestaan Rond die Kerk ontstond een concentratie van bebouwing, en er vormde zich wat wij nu noemen een centrum, met als wijknaam het "Kerkeneind" dat begint bij Waaldijk 94 "Hans Huisje" waar Jhr. Leijssius woont, en eindigt bij Waaldijk 58 waar J. de Fockert (de buschauffeur) heeft gewoond. Sinds de komst van de koren molen kreeg dat gebied de naam "Moleneind" dat begint bij Waaldijk 58 en eindigt bij Waaldijk 50.

Wadeneind/Het Rot.

"Wadeneind" is een gebied waar een van de vier kastelen binnen de kern Herwijnen heeft gestaan. In 1226 sprak men al van het "Huis Wayenstein", vandaar dat de benaming van dat gebied het "Wadeneind" werd genoemd. Dit gebied begint bij Waaldijk 18 en eindigt ter hoogte van Waaldijk 27 waar de familie Ton woont. Het gebied tussen Waaldijk 27 en de "Braadaal" of Vurense Zeiving, werd en wordt nog steeds "Het Rot" genoemd. In de 18^e eeuw werd door de Franse heersers van ons gebied een waakdienst samengesteld om de dijken bij hoogwater te controleren en de plaatselijke bevolking te waarschuwen bij dreigend gevaar. Men noemde die waterwacht een Rot (een oud Frans woord dat bende betekende, opstellen in twee gelederen. Wij kennen de uitdrukking, opstellen in rotten van twee. Dit gebied wordt heden ten dage nog "Het Rot" genoemd.

Een benaming die in het Rot ook voorkwam was "De Berm" een verhoogde strook grond aan de binnenkant van de dijk, die diende als versteviging, en een perfecte locatie om kleine arbeiderswoningen op te bouwen, hoog en droog. Eén gebied binnen de kern Herwijnen heeft vanuit de geschiedenis geen wijknaam. Vermoedelijk dat in dat gebied weinig bebouwing stond, en na de grote dijkdoorbraak op 22 februari 1698 toen de ouden wiel ontstond een lange tijd helemaal geen bebouwing mogelijk was.

Nu zijn de begin en einde wijkaanduidingen vastgelegd, en daar kan geen verkeerd geplaatste wijkaanduiding's borden wat aan veranderen, het is alleen "Een beetje dom".

1 februari 2002

M.van Maaren

Bronnen:

- Verenigingsblad "Den Ouden Dijk" jaargang 4 nummer 9 januari 1999 bladzijde 11,12 en 13.
- Van Dale's Woordenboek der Nederlandse taal.
- Aart Bijl, "Over Heren, Weiden en Kastelen".
- Cor van Oostrom, uit verzonden brieven.
- Marinus van Maaren, "Herwijense vertellingen".

Van de Penningmeester.

Velen van U hebben inmiddels de contributie voor dit jaar voldaan. Het gebruik maken van een acceptgiro is een succes geweest. Hartelijk dank daarvoor.

Als U voor dit jaar nog niet heeft betaald, dan wordt u vriendelijk verzocht dit zo spoedig mogelijk te doen.

Rectificatie, ingezonden door de heer W. de Fockert

Mijn compliment voor de wijze waarop de briefwisseling uit 1927 en 1928 tussen de familie Pannekoek uit Herwijnen en de familie Blom uit Pella Iowa VS in het historisch boekje nr.19 van mei 2002 is opgenomen, toch nog een tweetal aanvullingen. Allereerst in het familiegraf Pannekoek oud nummer 31 liggen begraven en dan met namen het toegevoegde zinnetje bij de eerste overledene die genoemd wordt: "Engeltje wordt aan het begin van dit artikel genoemd". Engeltje Blom van Zee, geboren 5 september 1818 overleden 23 augustus 1910 is de moeder van Geertrui Blom.

De toegevoegde zin had dus moeten luiden:

Engeltje is de moeder van Geertrui Blom en deze laatste komt in het artikel voor.

Dan nog een aanvulling op het briefgedeelte:

"van Leendert Hakkert ontvangen wij nog al eens een brief, daar houdt mijn nicht Aarje de Fockert briefwisselingen mee".

Wie is Leendert Hakkert? Dat was Leendert de Fockert geboren te Herwijnen op 17 september 1867, zoon van Klaas Henderik de Fockert en Cornelia Hakkert. Deze Klaas Henderik de Fockert emigreerde op 4 maart 1881 naar de VS. Omdat de familie naam Fockert in de VS een andere betekenis had, namen zij als familienaam Hakkert aan. Leendert de Fockert geboren te Herwijnen, zich in de VS noemende en schrijvende Hakkert, huwde aldaar met Wilhelmina van Dusseldorp, geboren 23 juni 1869. huwelijk gesloten 2 maart 1892. Leendert, overleden te Pella op 21 april 1940. Wilhelmina overleden te Pella 21 maart 1948. Beide zijn begraven op Porter Groeven Te Pella.

Aan de redactie.

In mijn verhaal over molens is een komisch vergissing geslopen en met name in de eerste zin. Niet in Vlaardingen zijn de molens ontstaan maar in het toenmalige Graafschap Vlaanderen. Ik zou onze zuiderburen te kort doen als dit niet girectificeerd werd. Nederland heeft in het ontstaan van molens hoegenaamd geen deel gehad, wel in de ontwikkeling ervan tot polder- en industriemolens.

Jan Knecht.

Over bewustwording gesproken voor ieder die geboren is voor 1945

Wij zijn overlevers!

Kijk eens naar de veranderingen die wij hebben meegemaakt.

Wij werden geboren vóór: televisie, penicilline, polio prikken, diepvriesvoedsel, kopieerapparaten, plastic, contactlenzen en de pil. Vóór: radar, creditcards, atoomsplitsing, laserstralen, ballpoints, panty's, afwasmachines, droogmachines, elektrische dekens, airconditioning en vóór dat de mens op de maan liep.

Wij trouwden eerst en woonden dan samen. Wat ouderwets!

Wij werden geboren vóór: er huismannen waren, computerspelletjes, computerhuwelijken en duobanen. Vóór: kinderdagverblijven, groeps-therapie en verpleeghuizen.

In onze jeugd waren kevers insecten en geen Volkswagens en een ontsteking had niets te maken met elektronica.

Wij hadden nooit gehoord van: TL, TV, CD, FM radio, video, tapedecks en magnetrons, elektrische schrijfmachines, faxen, kunstharten en kunstnieren, tekstverwerkers, printers, draadloze telefoons, biogarde, booreilanden en jongens met oorkingen, hippies, yuppies en BOM-vrouwen.

Wij waren er vóór de A27, E9, B747, de TGV en de oecumene. Vóór de AOW, WAO, WW of VUT.

Toen betekende "made in Japan" rommel. Wij hadden nooit gehoord van pizza's, Mac Donalds en instant koffie.

In onze tijd betekende HEMA: Hollandse Eenheidsprijzen Magazijn Amsterdam en een zakhorloge kostte daar f 1,--.

IJsco's kostten 3, 5 of 10 cent. Een brief kon je voor 7½ cent versturen.

Een nieuwe auto kostte f 2.000,--, maar bijna niemand kon dat betalen.

Benzine kostte 10 cent per liter.

In die tijd was roken van een sigaret chique en interessant. Een pot was om te koken. Aids was het Engelse woord voor helpers. Een relatie had met zakendoen te maken en niet met een bed. LAT en LAST relaties kenden wij niet. Wij wisten niet wat eten uit de muur was.

De kleur rose had met baby's te maken en homo betekende mens.

Wij waren er niet vóór dat er onderscheid tussen sexen werd ontdekt, maar vóór het kunnen veranderen van sexe. Wij moesten het doen met wat we hadden of waren. Wij zijn de laatste generatie die nog dacht dat je een man moest hebben om een baby te krijgen. Geen wonder dat wij soms zo in de war zijn en dat er een generatiekloof is. Maar wij hebben het overleefd en dat is een reden om te vieren!!

Overdenkingen van een dokterszoontje.

Eigenlijk is deze titel een beetje plagiaat, want in de boekenkast van mijn ouders vond ik een grappig boekje onder de titel "Het zoontje van de dokter" van de hand van Dr A. Melchior (1898), telg uit een artsengeslacht, dat al vele decennia – van vader op zoon- dokterde in een klein stadje, ergens in Nederland.

Het boekwerkje is vermoedelijk enkele decennia geleden verschenen (jaartal staat niet vermeld) en zal vele plattelandshuisartsenzoontjes uit het hart gegrepen zijn.

Wat is er dan zó bijzonder aan die zoontjes, dat er zelfs een boek over geschreven moet worden? Over dochters wordt nergens gesproken, want die *trouwden* met dokters. Nu is er met die zoontjes ook niet zo veel aan de hand, méér valt er over hun vaders te vertellen en hun maatschappelijke positie van "Mijnheer Dokter", waarin tot de jaren zeventig van de vorige eeuw maar weinig veranderde. Misschien voor de vaders een lust, voor de zoontjes vaker een last!

De Historische Vereniging "Den Ouden Dijk" vroeg mij, als opmaat voor een lezing over "Dokters vroeger en nu" op 30 oktober a.s., een artikel voor het verenigingsblad te schrijven.

Na 61 jaar wordt mij steeds duidelijker, dat de jeugd jaren in Herwijnen de toon hebben gezet voor de rest van mijn leven. Daarom koos ik, net als Melchior, voor een korte terugblik op die eerste 18 levensjaren in dat prachtige dorp aan de Waal.

Dit ter inleiding, maar terugkerend naar het onderwerp, was de situatie in Herwijnen natuurlijk niet anders, sterker nog....daar waren anno 1933 de dokterskinderen zelfs al onderwerp van gesprek, nog vóór ze geboren waren.

Toen mijn vader zich namelijk in 1933 als huisarts en opvolger van Dokter Dommissie te Herwijnen wilde vestigen, voelden de -- A(nti) R(evolutionaire)--raadsleden daar erg weinig voor, omdat "als hij kinderen zou krijgen, deze zeker naar de openbare school zouden gaan." Dit kennelijk zeer verwerpelijk vooruitzicht had natuurlijk alles te maken met de ongehuwde staat van mijn vader, maar ook met zijn vrijzinnige geloofsovertuiging (Doopsgezinde Kerk). Niettemin werd, met één stem in zijn voordeel, Dr L.E. Kruijff (1902), met ingang van 11 december 1933 benoemd tot Gemeente-geneesheer (tevens belast met de armenpraktijk). Maar wat was in die tijd een huisarts zonder doktersvrouw? Daar komen alleen maar praatjes van.... en dus huwde de Herwijnse dokter op 18 mei 1938 in het voor die tijd zeer verre Fribourg (Zwitserland) met een 12 jaar

jongere verpleegster, Sylvia Perrin (1914). Toch was de appel niet ver van de boom gevallen, want hij leerde haar kennen in..... Tricht, waar ze als "au pair" was aangesteld in het gezin van collega- huisarts van der Willigen om (te pogen) de kinderen frans te leren.

Alsof de cultuurschock en taalbarrière voor een buitenlandse doktersvrouw in Herwijnen nog niet voldoende waren, brak op haar 26e verjaardag, 10 mei 1940 ook nog eens de oorlog uit, waardoor de weg naar haar familie 5 jaar lang werd afgesneden.

Dit alles ten spijt, kregen de tegenstanders in de raad in eerste aanleg gelijk, want op 19 oktober 1941 werd de eerste zoon (Hajo) geboren en op 6 maart 1944 de tweede (Eelco), namen van onvervalst vaderlandse bodem (uit: de scheepsjongens van Bontekoe), die "onmogelijk in het Duits vertaalbaar waren".

(helaas bleek Ha-jo later een in Duitsland veelgebruikte afkorting voor Hans-Joachim.)

In een wieg van mandenmaker van Tuyl kwamen de dokterszoontjes veilig de oorlogsjaren door.

Hajo Kruijff

Mijn eerste herinneringen dateren ongeveer van de tijd (1946-1947), toen bovenstaande foto werd gemaakt. Gekleed in een broek en jas van zeer kundig door Mijntje van Boggelen, onze naaister, vermaakte gordijnen, poseer ik trots met mijn houten step op het terrein van de firma Van der Wal

(manufacturen), met op de achtergrond de garage van het doktershuis en daarnaast het woonhuis van onze buurman en timmerman Koen Bijl en zijn vrouw Beelke. Het was een spannende tijd want ik mocht naar de Openbare Lagere School, waarmee de tweede voorspelling van de Raad was uitgekomen! Omdat de scholen op het platteland in die tijd op 1 april begonnen en ik "ongunstig" jarig was (Oktober) werd ik – na overleg met

bovenmeester Berkhout- bijgewerkt door Mejuffrouw Kranenburg.

Zo kon ik als 6-jarige meteen naar de 2^e klas. Hoe verstandig deze beslissing ook later nog zou blijken te zijn, voor het jongetje zelf werd het er op school niet gemakkelijker door. Hij had al het probleem, dat zijn vader de dokter

was, die in een erg groot huis woonde en als een van de zeer weinigen een auto bezat. En alsof dat allemaal nog niet genoeg was ging hij eens per jaar met vrouw

en kinderen naar Zwitserland, waar van heel Herwijnen nog nooit iemand geweest was (en misschien wel nooit zou komen, althans zo leek het toen). En als klap op de vuurpijl: we waren met z'n allen door diezelfde vader op de wereld geholpen.... maar zó wijs waren de kinderen van die tijd gelukkig nog niet....

Hoewel ik aan mijn Herwijnse schooltijd en onze vriendjes als Aaike Bijl, Willem Bijl, Leentje van Leersum, Cor de Joode, de zusjes van Herwijnen, de broertjes Bakker en vele anderen, prima herinneringen bewaar, voel ik nog steeds de machteloosheid, als ik mij altijd maar weer moest verweren tegen wat heette: de "verkwistende" levensstijl van mijn ouders, omdat ze "geld zat" hadden. Het waren volstrekt legitieme uitingen van de enorme sociaal-maatschappelijke verschillen van die tijd. Kinderen praten na wat ze thuis horen, maar gaan gelukkig al gauw over tot de orde van de dag en die bestond uit knikkeren, tollen, bomen klimmen, noten knuppelen bij Kerkestein, slootje springen, sleeën van de dijk, schaatsen en "ijshockey-en" op de uiterwaarden, schotsje piepen en vele andere verrukkingen uit de kindertijd van toen. De televisie, die medio jaren vijftig zijn intrede deed (de eerste bezitter in het dorp was de electricien Kruys) was nog geen spelbreker.

Altijd weer spannende uitjes waren de lange tochten met paard en wagen (met luchtbanden: een modern product van wagenmaker van Mil) zittend op de bok naast Cor of Arie de Jager, om meel af te leveren bij de boerderijen, waarvan de meeste nog aan de voet van de dijk stonden.

Soms kwamen we onderweg de dokter tegen, die – op de fiets – visites maakte, zeker niet toevallig, want de dijk was immers de enige doorgaande weg. Alles ademde rust uit, niemand had haast.

Voorbodes van de moderne jachtigheid waren de " Zwitserse Hardlopers", de snelle vrachtschepen uit Basel, die met hun zware motoren en hoge golven, de rust van de Waaloevers verstoorden. Geleidelijk namen zij de plaats in van de traag en moeizaam stroomopwaarts zwoegende sleepboten met hun slepen van 6 of meer rijnaken.

Toch hadden die hardlopers iets stoers en waar kon je dat beter bekijken dan op de krib,

samen met Peer Bergakker, onze " hovenier", die mij de kneepjes van het vissen leerde. Helaas ging zijn dobber aanzienlijk vaker onder dan de mijne en waren zijn vissen vele malen groter. Wel viel mij op, dat hij altijd erg geheimzinnig deed over de samenstelling van zijn deeg.

Op de boerderij van Klaas en Annie van Arkel leerde ik het boerenleven kennen en genoot er met volle teugen van. Het allermooiste was natuurlijk het hooien, het hooi-rijden (hoog op de wagen) en de hooiberg, waar we altijd in mochten spelen. Daarnaast leerde ik er melken en zag voor het eerst een kalf geboren worden. De achterpoten kwamen eerst en omdat de rest niet wou vloten ging er een touw omheen en werd het kalfje door 4 man ter wereld gebracht. Een van de helpers, die kennelijk vond, dat het zoontje van de dokter wat onwennig stond te kijken, vertelde mij ter geruststelling, dat het bij mensen "ook zo ging".

Mijn vader heeft deze –goedbedoelde- uitleg wat bijgesteld, maar als gynaecoloog heb ik er op sommige momenten toch wel eens aan moeten terugdenken.

In 1953 brak de middelbare schooltijd in Gorcum aan. Een jaar eerder kwam ik weer in een uitzonderingspositie terecht omdat vijftig jaar geleden de dorpsscholen niet of nauwelijks voorbereidde op HBS of Gymnasium, waar toelatingsexamen voor moest worden gedaan. Daarom werd ik overgeplaatst naar de 6e klas van de Jan van Arkelschool aan de Nieuwe Hoven in Gorcum. Per 1 september 1953 werd ik toegelaten tot het Gymnasium, toen nog gehuisvest in de Zusterstraat. In 1954 verhuisden we naar het huidige gebouw aan de nieuwe Hoven. Het was een school met 85 leerlingen en tenminste 12 leraren. Deze kleinschaligheid was een ongekende luxe, die wij onze eigen kinderen graag zouden hebben gegund. Uiteraard werd er naar school gefietst (2x 15 km), maar was het weer te slecht, dan gingen we met de bus van Van Ballegooyen uit Haafden. Het is achteraf bezien ongelofelijk, hoe deze chauffeurs, zelfs bij de meest erbarmelijke weersomstandigheden ons altijd maar weer veilig over de

smalle dijk, die in de winter soms voor drie kwart in het water stond, naar Gorcum wisten te vervoeren.

Chaufeur Klop had een indrukwekkend voorkomen, dat ik mij nog goed voor de geest kan halen. Hij was een patiënt van mijn vader en had de opdracht de zoontjes van de dokter "in de gaten" te houden dwz. of ze zich wel netjes gedroegen en opstonden voor ouderen. De chauffeurs hadden keurige uniformen, die werden gemaakt door klerenmaker Van der Wal, die met een gezin van 9 kinderen woonde in een klein dijkhuisje, even voorbij de Molenstoep in Herwijnen. Het was heel gebruikelijk, dat een chauffeur daar even stopte om de maat te laten opnemen.....of het nieuwe costuum te passen.

Het heeft mij altijd zeer gespeten dat er geen kinderen uit Herwijnen of Hellouw op dezelfde school zaten, want met z'n tweeën fietst het makkelijker dan alleen.

Hoewel je als kind nauwelijks besef hebt van het voorrecht om 2x daags zo'n prachtige tocht te maken, zal mij het beeld van Slot Loevestein, het Fort Vuren en de wijdse blik over "de stroom" (~ de Waal) bij het passeren van de Kalkzandsteenfabriek(rechts) en garage Brinkman(links), altijd bijblijven.

In 1959 maakte het eindexamen een einde aan het verrukkelijke buitenleven en vertrok ik naar Utrecht om medicijnen te studeren. Tijdens mijn dienstperiode in Kamp Neerijnen van 1969-1970, heb ik enkele malen in Herwijnen en Waardenburg

(voor dokter Zijlker) waargenomen en reed natuurlijk zo veel mogelijk over de dijk.... maar nu met een 2CV. En wéér snoof ik de frisse geuren op, van hooi en rivierwater. En op de Waal met zijn veelkleurige tinten en eindeloze vergezichten raak je een leven lang niet uitgekeken !

foto: L.E.Kruijff 1938

Waarom ben ik toch niet in dat dorp aan de rivier gebleven?

Twee minuten stilte.

Hoe vertellen wij het onze kinderen?

Dit is een stukje geschiedenis voor de jongeren onder ons, omdat wij ouderen soms niet weten, hoe te vertellen, en soms niet meer willen vertellen. Maar toch mag het niet vergeten worden.

Op 4 mei herdenkt heel Nederland de mensen die zijn omgekomen in de Tweede Wereldoorlog. Bij oorlogsmonumenten worden bloemen gelegd en precies om acht uur 's avonds is het twee minuten stil. Bovendien hangen veel mensen de vlag halfstok, als teken van rouw. In Herwijnen wordt ook elk jaar een herdenkingsbijeenkomst gehouden. Dit gebeurt bij de oorlogsgraven op de algemene begraafplaats aan de Peperstraat.

Waarom herdenken we 4 mei?

Tijdens dodenherdenking denkt iedereen in Nederland terug aan de mensen die gestorven zijn in de Tweede Wereldoorlog. Deze oorlog begon op 10 mei 1940 en duurde vijf jaar, een verschrikkelijke lange tijd. Veel mensen, ontelbaar veel mensen, hebben niet mogen meemaken dat het weer vrede werd. Zij zijn in de oorlog gestorven. Daar waren soldaten bij die tegen de vijand moesten vechten. Joodse mensen en mensen uit andere bevolkingsgroepen die naar vernietigingskampen werden gebracht en daar werden vermoord. Mannen, vrouwen en kinderen die gedood werden door bommen of stierven van de honger omdat er haast geen eten meer te koop was. Maar ook mensen die in het geheim tegen de vijand vochten, in het "verzet". Voor al deze mensen zijn we 's avonds om acht uur een moment stil. Voor hen leggen we bloemen bij de monumenten.

Toen de oorlog was afgelopen, hebben veel mensen tegen elkaar gezegd dat zo iets verschrikkelijks nooit meer mag gebeuren. Daarom heeft men toen de dodenherdenking op vier mei ingesteld. Want als we elk jaar met elkaar stil staan bij de dingen die in de oorlog zijn gebeurd, zullen we ze niet vergeten. De datum van 4 mei is niet zomaar gekozen. Het is immers de avond vòòr 5 mei, de dag waarop Nederland door bevriende legers werd bevrijd.

Op 4 mei kijken we niet alléén terug op wat tijdens de oorlog is gebeurd; we kijken ook naar hoe het nu is en naar de toekomst. We beseffen weer hoe belangrijk het is om in een land te leven waar vrede is en waar iedereen mag zeggen wat hij of zij denkt.

In Nederland vinden we vrijheid en vrede nu heel gewoon. We kiezen zelf de mensen die ons besturen, en als we het ergens niet mee eens zijn dan mogen we dat gewoon zeggen of in de krant zetten. We kunnen op straat lopen zonder bang te zijn voor oorlogsgeweld. Voor veel mensen in de wereld is dit allemaal niet zo gewoon. In hun land is oorlog en zijn bang voor iedere dag. Als het op 4 mei stil is, denken we ook aan deze mensen.

De 4 mei herdenking vindt in Herwijnen plaats op de algemene begraafplaats. Daar liggen de graven van drie militairen, twee Engelse piloten, J.D. Philips en B.F. Reynolds, en matroos Henk de Bruijn, die omgekomen zijn tijdens de Tweede Wereld oorlog. Ook herdenken we dat twee gezinnen, van Joodse medeburgers in totaal zes mensen in concentratiekampen werden vermoord. Allemaal onschuldige mensen, net als de slechthorende Engel van Zee, die de woorden halt of ik schiet niet kon verstaan, en de dood vond omdat, één ! land, Duitsland, de Wereldmacht wilde. De soldaten Cornelis van Zee en Sijmen Bergakker die in 1949 sneuvelden in Indië worden dan ook herdacht.

Het is goed om te beseffen dat wij, van welke afkomst dan ook, samen en naast elkaar in vrede kunnen en mogen leven.

Misschien is het in de toekomst mogelijk om ter nagedachtenis aan al deze medeburgers die omgekomen zijn tijdens een oorlog een oorlogsmonument op te richten.

September 2001

Marinus van Maaren.

Kiek van toen.

In deze aflevering weer twee foto's.

De eerste foto komt van Artje Kaldenberg-van Willigen. Een aansprekende foto voor de ouderen onder ons die in de landbouw gewerkt hebben en zij zullen bij het zien van deze foto denken "waar blijft de tijd".

Vier Belgische paarden voor een éénschaar. En als de grond dan niet te zwaar was en het ging goed dan kon men in één dag wel een halve bunder geploegd krijgen.

Wat een verschil met tegenwoordig. Men bestelt de loonwerker, die komt met een trekker van zo'n 180 p.k. en in twee uren tijd heeft hij het werk gedaan waar men vroeger twee dagen over deed met twee mannen en vier paarden.

Het is eigenlijk een Hellouwse foto, maar dat moet kunnen.

De foto is genomen in 1963 op de stormenakker aan het bovineind van Hellouw met achter de ploeg Krijn de Bruijn (zo iemand noemde men vroeger een bouwer) en aan de leidsels zijn vader Ties de Bruijn (zo iemand noemde men vroeger een ploegdrijver). Van geboorte een echte Herwijense en later, na een werkzaam leven als boer, weer teruggekeerd naar zijn ouderlijk huis in Herwijnen waar hij samen met zijn vrouw Adri nog vele gelukkige jaren heeft mogen wonen.

De tweede foto kwam aan het licht tijdens een bestuursvergadering van onze historische vereniging bij Carin Vos-Bok. Carin kwam op een gegeven moment met een foto-album van oma Bok en daar stond deze foto in. Deze foto is genomen tijdens de Glasstadmars in mei 1962. Het is mogelijk dat deze groep de voorloper was van de latere wandelsportvereniging "Frissestein" uit Herwijnen. Voor de namen heb ik er Annelies Vroege-Blom bijgehaald maar samen konden wij er niet helemaal uitkomen. Maar met uw hulp moet dat toch lukken. Waar we de naam niet van hebben staat een vraagteken. Men loopt in drie rijen en we beginnen links op de foto vooraan:

Rij 1: Tetje Drost, ?, Gijs de Bruijn, Bert de Bruijn, Dittie van Leersum, Jenneke Meijering

Rij 2: Dikkie de Kuiper, Annelies Blom, Geert de Kock, Arie van Dusseldorp, Jenny v/d Meijden, Appie Bok.

Rij 3: Nel van Velzen, Anna Blom, ?, Tines Blom, Jaap de Kock, Nellie Blom, Greetje van Leersum, Willie Bok, Kaatje v/d Meer.

Tot zover deze "kiek van toen".

Veel plezier met het ontcijferen van de personen en reacties graag naar ondergetekende.

Jaap de Kock

Voorwoord.

Met Herwijnen blijkt helemaal niets mis. Dat was de kop van een artikel van Aad Nekeman in het Dagblad Rivierenland van 18 oktober 2002. Uit een onderzoek van het IOR (Intergemeentelijk Orgaan Rivierenland) bleek dat er niets mis is met ons dorp. Samen met onderzoeker J. de Zeeuw en een groep maatschappelijk actieve inwoners die mochten vertellen hoe het met de leefbaarheid in onze zogeheten kleine kern gesteld is. Gaandeweg werd de groep enthousiaster over hun dorp aan de rivier. Het verenigingsleven floreert, Nekeman schrijft, de nieuwe burgemeester Alberse bracht een bezoek aan de historische vereniging "Den Ouden Dijk" die een avond georganiseerd hadden op het fort Vuren, zaten er 350 mensen in de zaal, zegt dat wat over het verenigingsleven of niet.

Op de ledenavond van oktober vorig jaar, met als gastspreker de zoon (Hajo) van de toenmalige huisarts dokter Kruijff, was er in dorpshuis "De Poort" geen stoel meer onbezet.

De ledenavond op 29 januari a.s, met als onderwerp "De Meidenkist" belooft weer een heel gezellige en leerzame avond te worden.

Nu staat of valt de leefbaarheid van een dorp gelukkig niet door een plaatselijke historische vereniging. Maar als een dorp een levendig verenigingsleven heeft, bevordert dat de sociale contacten en kan zo als in Herwijnen, door een goed management het dorpshuis optimaal fungeren. Vorig jaar 20 november organiseerde de gemeenteraad en het college van Lingewaal een dialoogbijeenkomst, in dorpshuis "De Poort, met de inwoners van Herwijnen met als thema "Hoe gaat het in Herwijnen". Natuurlijk was ook onze vereniging weer van de partij en wel in de vorm van ons koor onder leiding van Wim de Joode. Ze brachten die heel toepasselijke liederen voor Herwijnen: "Ons dorpje", "Het Gelders volkslied" en ter afsluiting van het muzikale intermezzo, het lied "Aan de Waal" ten gehore. Aan het einde van de avond bleek net als uit het onderzoek van het Intergemeentelijk Orgaan Rivierenland (IOR) dat er met Herwijnen op enkele puntjes na niets mis is. De inwoners van Herwijnen zijn geïnteresseerd in het verleden maar ook in het heden van hun dorp. Zonder heden geen verleden, zonder verleden geen heden.

Namens het bestuur van de Historisch vereniging "Den Ouden Dijk" wens ik u een goed 2003 toe.

Marinus van Maaren.